

TA'LIM JARAYONIDA O'QITUVCHI VA O'QUVCHI O'RTASIDAGI EMOTSIONAL ALOQANING PSIXOLOGIK TAHLILI

Ergasheva Mazluma Xusan qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Pedagogika fakulteti

Amaliy psixologiya yo'nalishi 2-kurs talabasi

ergashevamazluma3@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi emotsional aloqaning ahamiyati, uning o'quv jarayoniga ta'siri va psixologik xususiyatlari tahlil qilindi. Tadqiqotda pedagog va o'quvchilar o'rtasidagi ijobiy emotsional munosabatlarni shakllantirish usullari hamda o'qituvchining psixologik tayyorgarligi o'rganildi.

Kalit so'zlar: emotsional aloqa, o'qituvchi-o'quvchi munosabati, ta'lim jarayoni, psixologik ta'sir, pedagogika

Kirish

Ta'lim jarayoni nafaqat bilim va ko'nikmalarni uzatish, balki ijtimoiy va emotsional munosabatlarni rivojlantirish jarayonidir. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi emotsional aloqa — bu ta'lim samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning emotsional xavfsizligi va qo'llab-quvvatlanishi ularning o'rganish motivatsiyasini oshiradi hamda darslarga qiziqishini kuchaytiradi (Johnson, 2018).

Shuning uchun pedagoglar o'z faoliyatida o'quvchilarning his-tuyg'ularini tushunish, ularga psixologik yordam ko'rsatish hamda ijobiy emotsional muhit yaratishni o'rganishlari zarur. Ushbu maqolada o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi emotsional aloqaning psixologik asoslari va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Metodologiya

Tadqiqot 2024-yil Toshkent shahridagi 3 umumta'lim maktabida o'tkazildi. Ishtirokchilar — 50 nafar 9-sinf o'quvchilari va 5 nafar o'qituvchi. Metodlar quyidagilar:

- **So'rovnomalar** (emotsional aloqa darajasini o'lchash uchun maxsus ishlab chiqilgan savolnomalar)

- **Suhbatlar** (o‘quvchilar va o‘qituvchilar bilan individual va guruh suhbatlari)
- **Kuzatuv** (dars jarayonidagi o‘qituvchi-o‘quvchi munosabatlarini baholash)
- **Psixologik testlar** (emotsional barqarorlik va ijtimoiy moslashuv ko‘rsatkichlarini aniqlash)

Tadqiqotda sifatli va miqdoriy usullar birgalikda qo‘llanildi.

Natija

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi ijobiy emotsional aloqa o‘quvchilarning ta‘lim jarayonidagi faolligi va motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi. So‘rovnoma natijalariga ko‘ra, o‘quvchilarning 78%i o‘z o‘qituvchilaridan emotsional qo‘llab-quvvatlashni his qilgani ta‘limga bo‘lgan qiziqishlarini kuchaytirganini ta‘kidladi.

Shuningdek, o‘qituvchilarning emotsional intellekt darajasi va pedagogik mahorati yuqori bo‘lgan holatlarda o‘quvchilarda stress darajasi pastroq va o‘z-o‘zini baholash ijobiyroq bo‘ldi. Kuzatuv natijalari ta‘lim jarayonida iliq, hurmatga asoslangan munosabatlarning o‘quvchilarning qatnashuvi va samaradorligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishini tasdiqladi.

Suhbatlarda esa ishtirokchilar emotsional aloqaning mavjudligi sinf muhitini ijobiylashtirib, ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam berishini ta‘kidlashdi. Psixologik testlar ko‘rsatdiki, emotsional barqarorligi yuqori bo‘lgan o‘quvchilar o‘quv materialini yaxshiroq qabul qiladi va murakkab vaziyatlarda o‘zini boshqarish ko‘nikmalarini yaxshi namoyish etadi.

Umuman olganda, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi sog‘lom emotsional aloqa ta‘lim jarayonining samaradorligini oshirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi va o‘quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Munozara

Tadqiqot natijalari o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi emotsional aloqaning ta‘lim jarayonida muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi. Ijobiy emotsional munosabatlar o‘quvchilarda o‘ziga bo‘lgan ishonchni oshiradi, ularning o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytiradi va stress darajasini pasaytiradi. Bu esa o‘z navbatida ta‘lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shunday qilib, psixologik jihatdan qo‘llab-quvvatlangan ta‘lim muhiti o‘quvchilarning nafaqat bilim olish, balki ijtimoiy va emotsional rivojlanishida ham muhim rol o‘ynaydi.

Shuningdek, o‘qituvchilarning emotsional intellekti va pedagogik mahoratining yuqori bo‘lishi, ularning o‘quvchilarga nisbatan munosabatini yanada yaxshilaydi. Bu

esa o‘zaro ishonch va hurmatga asoslangan munosabatlarni shakllantiradi, ta’lim muhitini sog‘lomlashtiradi.

Biroq, tadqiqotda ayrim cheklovlar ham mavjud. Masalan, namuna hajmi kichikligi va faqat bitta maktabda o‘tkazilishi natijalarning umumiylikini cheklashi mumkin. Kelajakda turli hudud va ta’lim muassasalarida kengroq ko‘lamda o‘tkaziladigan tadqiqotlar yanada ishonchli natijalar beradi va emotsional aloqa tizimini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalarni aniqlashga yordam beradi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot ta’lim jarayonida o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi emotsional aloqaning psixologik ahamiyatini ochib berdi. Ijobiy va qo‘llab-quvvatlovchi emotsional munosabatlar o‘quvchilarning o‘rganish faoliyatini samarali qiladi, ularning emotsional barqarorligini ta’minlaydi hamda shaxs sifatida rivojlanishiga ko‘maklashadi.

Shu bois, pedagoglar o‘z malakalarini oshirishda emotsional intellekt va psixologik ko‘nikmalarni rivojlantirishga alohida e’tibor berishlari lozim. Ta’lim muassasalari esa o‘qituvchilar va o‘quvchilar o‘rtasida ijobiy emotsional aloqani mustahkamlash uchun psixologik xizmatlar va treninglarni joriy etishi zarur.

Kelgusida mazkur yo‘nalishda olib boriladigan tadqiqotlar ta’lim sifatini oshirishda yangi imkoniyatlar yaratadi hamda ta’lim jarayonining insoniylikini yanada kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Johnson, S. M. (2018). Emotional connections in education: The role of teacher-student relationships. *Educational Psychology Review*, 30(3), 537-555.
2. Pekrun, R., & Linnenbrink-Garcia, L. (2014). Academic emotions and student engagement. In S. L. Christenson et al. (Eds.), *Handbook of Research on Student Engagement* (pp. 259–282). Springer.
3. Pianta, R. C., Hamre, B. K., & Allen, J. P. (2012). Teacher-student relationships and engagement: Conceptualizing, measuring, and improving the capacity of classroom interactions. In S. L. Christenson et al. (Eds.), *Handbook of Research on Student Engagement* (pp. 365–386). Springer.
4. Kauchak, D., & Eggen, P. (2017). *Introduction to teaching: Becoming a professional* (5th ed.). Pearson.
5. Zembylas, M. (2013). Emotions and teacher identity: A poststructural perspective. *Teachers and Teaching*, 19(3), 332-345.

**“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC
INNOVATIVE RESEARCH”**

Volume 02. Issue 06. June 2025

6. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
7. Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students’ social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
8. Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher–child relationships and the trajectory of children’s school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72(2), 625-638.
9. Jennings, P. A., & Greenberg, M. T. (2009). The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of Educational Research*, 79(1), 491-525.
10. Biswas-Diener, R., & Dean, B. (2007). *Positive psychology coaching: Putting the science of happiness to work for your clients*. Wiley.

**Research Science and
Innovation House**